

Pasningsvejledning

Dværghsilkeabe

Dværghsilkeaben (*Cebuella pygmaea*) hører til Nye Verdens aber, der alle er trælevende og lever i Sydamerika. Af primaterne er kun silkeaber lovligt i privat hold i Danmark. Foto: Vladimir Motycka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Cebuella pygmaea (tidligere *Callithrix pygmaea*)
Dværghsilkeabe (Pygmy marmoset)

Der findes to underarter af dværghsilkeabe: *C. p. pygmaea* og *C. p. niveiventris* (hhv. Western og Eastern pygmy marmoset)

Dværghsilkeaber er primater (Primates) tilhørende silkeaberne, der er en fællesbetegnelse for de godt 35-40 arter fra egnabe-familien (Callitrichidae) omfattende marmosetter, tamariner og løveaber. Dværghsilkeaben er den eneste art i slægten *Cebuella*.

Silkeaberne hører til Nye Verdens/Vest-aber, som også omfatter bl.a. kapuciner, sakier, dødningehoved-, edderkoppe- og brøleaber, og som alle er trælevende og fra Sydamerika.

Af alle primater er kun silkeaber lovligt i privat hold i Danmark.

Sværhedsgrad:
Meget krævende

Kort om dyret

- 12-15 cm, 90-140 g
- Typisk 12-15 år gammel
- Dagaktiv
- Indevoliere min. 2 x 1 m og 2 m høj, gerne fri adgang til udevoliere; altid rigeligt skjul, klatre- og springmuligheder
- Stuetemperatur, høj luftfugtighed, 12 timers daglig belysning året rundt
- Trælevende; klatrer og springer særdeles godt
- Æder insekter, frugt og forskellige plantesafter; afhængige af gummi
- Lever naturligt i familiegrupper; skal altid holdes flere sammen, helst i grupper
- Drægtig i ca. 4,5 måneder og føder typisk 2 unger
- **Bemærk:** Aber egner sig kun som hobbydyr og kræver rummelige, stimulerende anlæg for at trives

Udbredelse og levesteder

Dværghsilkeaber lever i tropiske skove i Amazonas i Brasilien (vest), Colombia (sydøst), Ecuador (øst), Peru (øst) og Bolivia (nord).

De lever i den nedre del af træerne og i buskads i underskoven, ofte tæt på vand såsom åer og vandløb. De er relativt tilpasningsdygtige og ses også at forekomme i skovområder nær bebyggelse.

2 Fuldvoksen størrelse

Dværgsilkeaben er den mindste art af Nye Verdens primater med en størrelse på ca. 12-15 cm plus halen på 15-20 cm. Vægten er ca. 90-140 g. Hunnen har to dievorter.

Dværgsilkeaben har en kompakt krop, og den bløde, tætte pels varierer i brunlige, grålige og gullige farver, mørkest på ryggen, nakken og hovedet, og med striber på halen. I det runde, pelsrige ansigt er der ikke pels lige rundt om øjnene, næsen og munden. De relativt store, nøgne ører er kun lige synlige bag pelsen.

På hver fod er fem tæer, hver med en klo med undtagelse af storetåen/tomlen, der har en flad negl. Aberne bruger klørerne til at holde sig fast med, når de bevæger sig rundt i træerne. Halen bruges til at holde balancen, når de klatrer og springer rundt mellem grene.

Ved kønsorganerne findes duftkirtler, som bruges til at markere gruppens område (sammen med urin) og signalere individets reproduktive og sociale status.

3 Forventet levealder

I fangenskab kan dværgsilkeaber under gode, stimulerende forhold blive over 20 år, dog typisk 12-15 år.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Dværgsilkeaber er dagaktive, men hviler sig typisk flere gange i løbet af dagen. De lever naturligt i træer, oftest i den nedre del af vegetationen, og kommer kun sjældent ned på jorden. Om natten sover de i huler eller andre skjul i træerne. De lever naturligt i familiegupper og skal holdes mindst to sammen, men helst i naturlige familiegupper (se afsnit 8).

Dværgsilkeaber skal holdes i en indendørs voliere (maks. 19 x 19 mm i maskestørrelse). Til et par (evt. med 1 kuld unger) skal anlægget som absolut minimum være 2 x 1 x 2 m (l x b x h), men helst større og højere. Ved flere individer bør grundarealet øges med ca. 10 % pr. ekstra individ.

Anlægget skal med indretningen udnyttes godt både i højden og grundarealet, så dyrene har mulighed for både at springe langt (fra gren til gren) og klatre vandret, lodret og diagonalt. Sørg for, at der altid er masser af skjul tilgængeligt (f.eks. grene med blade) i hele anlægget, især i den øvre del, og at der er flere platforme, hvor alle individer kan sidde samtidigt. Der skal dagligt sikres en 12 timers belysning (se afsnit 5).

Indeanlægget skal helst være tilknyttet til en udendørs voliere i tilsvarende størrelse eller større og med lignende indretning, som aberne kan have adgang til, når vejret tillader det. Udeanlægget skal være delvist overdækket og afskærmet fra siden, så der både er beskyttede områder i ly for regn og blæst og områder med mulighed for direkte sol. Udevolieren skal endvidere være udstyret med en dørsluse for at mindske risikoen for, at dyrene undslipper. Sker det alligevel, vil det undslupne individ normalt inden længe lokkes af de andre individers kontaktkald og søge tilbage til de kendte omgivelser.

Hele anlægget (inde som ude) indrettes med rigelige klatre- og springmuligheder i form af naturgrene, hylder og tovværk (ubehandlet hampereb; ikke nylon), og hvor muligt træer med bevoksning. Grenene skal være i forskellig tykkelse, og gerne også nogle tyndere, der kan give efter og træne dyrenes fysiske færdigheder. Grenene og tovværket skal placeres både lodret, vandret og i andre varierende vinkler rundt om i anlægget, og nogle skal placeres med en tilstrækkelig afstand, så dyrene nødsages til at springe mellem dem (de kan sagtens springe horisontalt ½-1 m). Desuden skal der øverst i indevolieren være let adgang til mindst én, gerne flere, sovekasser (f.eks. parakitkasser, eventuelt foret med hø eller klude) på ca. 25

Specielt tandsæt

Dværgsilkeaber har specialiserede, korte hjørnetænder, der sammen med fortænderne bruges til at gnave huller i barken for at få adgang til plantesaft og gummi.

Dværgsilkeaber er trælevende og er tilpasset til at bevæge sig rundt i træer og buskads. Det er derfor meget vigtigt at indrette deres anlæg med rigeligt klatre- og springmuligheder i form af hylder, stammer, grene og tovværk i forskellige vinkler og niveauer. Foto: Dansk Primat Sammenslutning - Foreningen for Exotiske Pattedyr.

x 20 x 20 cm (h x b x d). Indgangsåbningen skal være ca. 10 x 15 cm, helst placeret i den øvre del af kassen. Det vil være en stor fordel, hvis kasserne let kan nedtages og aflukkes, da det er den letteste og mindst stressfyldte måde at indfange dyrene på (f.eks. ved flytning til nye anlæg), vel at mærke når de naturligt opholder sig heri (f.eks. når de sover).

Som bundlag i indevolieren kan bruges spåner, flis, visne blade fra skoven og evt. avispapir under. Udenfor kan jord (evt. plantedækket) og flis bruges.

En god hygiejne skal altid opretholdes i hele anlægget. Foderrester fjernes, og hylderne aftørres dagligt. Indenfor skal bundlaget skiftes ca. en gang om ugen. Grenene skiftes efter behov, eller ca. 1-2 gange om året.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Dværgsilkeaber trives fint indendørs ved normal stuetemperatur på 18-22 °C, og ideanlægget skal kunne opvarmes, så denne temperatur opretholdes hele året. Den relative fugtighed i ideanlægget skal være relativt høj (min. 50-60 %, men gerne omkring 80 %).

Hele året (eller kun i vinterhalvåret, såfremt der trænger naturligt dagslys ind) skal ideanlægget belyses 12 timer hver dag for at sikre, at dyrene året rundt får en tilstrækkelig lang dagsperiode, hvor de kan være aktive, søge føde og interagere socialt med hinanden.

Sørg for, at varmelamper, ledninger o.l. er placeret/afskærmet, så de er helt uden for abernes rækkevidde.

6 Stimulering og behov for motion

For at beskæftige og udfordre aberne med aktivt at søge efter føden bør foderet gøres svært tilgængeligt og ikke blot serveres udskåret i en skål. Diverse fødeemner kan placeres og gemmes rundt om i anlægget, og gummi arabicum kan med fordel smøres på forskellige grene og i huller. Tørfoder kan anbringes i en eller flere beholdere, hvor aberne skal række ind efter det gennem huller i siden. Kun fantasien sætter grænser for selv at lave foderbeholdere, der stimulerer og aktiverer dyrene. Man kan desuden veksle mellem hel og udskåret frugt.

Indretning (grene, tovværk) og bundlag (f.eks. trøsket (forrådnet, tørt) træ, visne blade) bør også ændres/flyttes/skiftes jævnlige, så dyrene oplever nye fysiske udfordringer regelmæssigt. Meget af det legetøj og tilbehør til fritter, egerne, chinchillaer og automater til fodring af vilde fugle, som kan købes færdiglavet, kan evt. med lidt ændringer også sagtens bruges til silkeaber.

Man kan desuden træne med sine aber, hvilket kan være en stimulerende aktivitet for dyrene og desuden være en stor fordel for begge parter, når man nødsages til at håndtere dem ved f.eks. sygdom. Her kan f.eks. klikkertræning bruges (brugen af en kliklyd med godbid som belønning). Andre specifikke lyde kan ligeledes bruges, så længe den samme lyd bruges konsekvent i samme situation og til samme formål.

Tilstedeværelsen af artsfæller er en god miljøberigelse i sig selv, og dyrene vil trives bedst i naturlige familiegrupper fremfor i par (de må aldrig holdes alene), så de kan have sociale bånd til flere individer, groome hinanden på kryds og tværs og evt. hjælpe med opfostringen af unger.

Dværgsilkeabers aktivitetsområde i naturen er op til ca. 0,4 ha, men centrerer sig typisk rundt om et par træer, som producerer den gummi, de behøver som føde. Flokken vil dog flytte sig til et nyt område, når træerne ikke længere producerer tilstrækkeligt gummi. Dværgsilkeaber er meget adrætte og dygtige til at bevæge sig omkring i træerne – de både hænger i, løber langs og springer mellem grene. Kun sjældent kommer de ned på jorden. Dværgsilkeaber er endvidere meget livlige dyr, der skal have en del motion for at trives og ikke blive overvægtige. Er anlægget rummeligt og indrettet med mange hylder, grene og tovværk i forskellige vinkler og

Inde eller ude?

Forår og sommer kan aberne altid gå ude, men ved under 10 °C (dog 15 °C ved unger under 2 måneder) skal være lukket ud til udeanlægget.

På solrige, varmere dage i den kolde årstid kan der dog åbnes ud til udeanlægget, såfremt aberne er vænnet hertil (i så fald vil de ikke tage skade heraf). I sådant vejr vil de ofte frivilligt benytte sig af at komme ud.

Dværgsilkeaber stimuleres og aktiveres blandt andet ved at gøre føden svært tilgængelig, så de skal bruge tid og kræfter på at få fat i og bearbejde det.
Foto: Joachim S. Müller

niveauer, så der er rigeligt med klatre- og springmuligheder, får de den nødvendige motion.

7 Fodring

Dværgsilkeaber spiser i naturen primært insekter, frugt, gummi, harpiks og plantesaft. De er specialister i og afhængige af at spise gummi, som sammen med plantesaft udgør hovedbestanddelen af føden. De bruger naturligt meget tid på at gnave hul i visse træarter ved hjælp af deres skarpe fortænder og specialiserede hjørnetænder for at stimulere produktionen af gummi og plantesaft, som gnaves eller slikkes af. Føden suppleres med plantefrø, svampe, nektar, snegle, firben, frøer, æg, fugleunger og små pattedyr.

Silkeaber skal fodres to gange dagligt (morgen og eftermiddag), men der skal altid være adgang til friske silkeabe-foderpiller samt rent drikkevand. Ved hver fodring skal gammelt foder først fjernes.

Foderplan til 2 voksne dværgsilkeaber:

Morgen: Ca. 5 g vælling oprørt i ca. 50 ml vand tilsat 2 dråber multivitamin til børn + ca. 40 g blandet frugt og grønt (f.eks. æble, champignon, ært, majs, gulerod, selleri og diverse andre rodfrugter).

Eftermiddag: Ca. 10-15 g blandet sød frugt (f.eks. banan, pære, melon, mango, papaya o.l.) overdrysset med lidt kalk- og mineralblanding og C-vitaminpulver. Frugt og grønt kan skæres i mundrette stykker, men kan også serveres i større stykker eller hele, så aberne skal bearbejde det.

Derudover suppleres dagligt, primært eftermiddag, med havregrød, kogte ris, kogt torskerogn, kogt kyllingekød, fiskefrikadelle, rejer (rå eller kogte), hårdkogt æg, yoghurt, mild ost, katte- eller hundemad, hakket oksekød, aflivede museunger o.l. Der gives 1-2 slags, varierende fra dag til dag.

Hver 2. dag gives hvert individ ca. 5-10 g akaciegummi og ca. 2-3 stk. insekter (f.eks. græshopper, fårekylinger, melorme o.l.).

Foder- og drikkeskåle (en flaske kan også benyttes til drikkevand) anbringes, så aberne har let adgang hertil og de ikke kan forurennes oppefra (f.eks. med en hylde over). Hver 2. dag skal tørfoderet udskiftes (det gamle smides ud), og beholderne vaskes. Dog kan tørfoderet holde sig frisk i 4-5 dage, hvis det gives i en delvist lukket beholder (f.eks. med huller i siden).

8 Sociale behov

Dværgsilkeaber lever oftest i små familiegupper på 5-10 individer. Typisk vil gruppen bestå af et voksent par med deres unger (op til fire kuld). Alle individer i samme gruppe (med undtagelse af yngleparret) er beslægtede med hinanden, som forældre, unge eller søskende. I naturen kan der eventuelt forekomme større familiegupper med flere voksne individer, men der vil stadig kun være ét ynglepar. I fangenskab holder man dog stort set altid dværgsilkeaber i mindre familiegupper.

Gruppemedlemmerne bruger meget tid på at soignere hinandens pels (grooming), der udover at have hygiejniske fordele også vedligeholder individernes indbyrdes sociale bånd. Artfæller kommunikerer blandt andet ved hjælp af forskellige kropspositurer og ansigtsudtryk. Dværgsilkeaber, der truer et andet individ, løfter øjenbrynene og stirrer mod modparten, mens et underlegent individ vil stirre med halvt lukkede øjenlåg. Dværgsilkeaber kommunikerer desuden i høj grad også ved hjælp af mange forskellige vokaliseringer, heriblandt triller som kontaktkald, fløjt som alarmkald og klik som trussel mod artsfæller.

Dværgsilkeaber er meget sociale dyr, og individernes adfærd og kommunikation er i høj grad tilpasset et liv i familiegupper. Derfor skal de også i fangenskab holdes med artsfæller, mindst to sammen, men helst i naturlige familiegupper, f.eks. et ynglende par og deres unger. Ønsker man ikke at have aber, som yngler, kan man f.eks. anskaffe sig flere af samme køn, f.eks. 2 eller flere brødre (en lille

Tilpasset, varieret foder er vigtigt

Et godt, tilpasset og varieret foder er essentielt, for at dværgsilkeaber holder sig sunde.

Foderet skal dagligt bestå af en blanding af mange forskellige grøntsager, lidt frugt (spar på fede/søde/syrlige frugter såsom banan, rosin, svesker, figner, appelsin o.l.), silkeabe-foderpiller, insekter, kød, silkeabe-vælling og akaciegummi (f.eks. opløst i lidt kogt vand til en tyk sirup).

Silkeaber har et stort behov for især D3- og C-vitamin, og for at sikre, at dette tilgodeses, skal der gives et vitamintilskud samt et kalk- og mineraltilskud.

Dværgsilkeaber er meget sociale dyr og skal altid holdes mindst to sammen, men helst i naturlige familiegupper. De kommunikerer med hinanden ved især lyd, kropspositurer og ansigtsmimik. Foto: Joachim S. Müller

ungkarlegruppe).

Medmindre anlægget er meget stort, bør der i en gruppe ikke være meget mere end ca. 8 individer, da der ellers ofte vil opstå konflikter, hvor moderen muligvis vil forsøge af jage de ældste unger væk. Det er dog meget forskelligt fra gruppe til gruppe, hvornår grænsen præcist er nået.

I fangenskab bør der ved flere par/grupper, der holdes i hvert sit anlæg, være en uigennemsigtig skillevæg eller tilstrækkelig afstand mellem anlæggene, så konflikter mellem grupperne reduceres, og aberne dermed ikke stresses unødigt.

Dværgsilkeaber bør kun holdes med egne artsfæller. Det kan dog lade sig gøre at holde dem med fredelige, robuste dyr som marsvin, kaniner, pindsvin og større vagtler. Jordlevende dyr vil som udgangspunkt være bedst at holde med silkeaber, da de derved ikke risikerer at konkurrere om pladsen. Anlæggets størrelse og indretning skal da naturligvis tilgodese alle arters naturlige behov. Holdes silkeaber med en anden art, skal man altid sikre sig, at deres foder hver især kun spises af den art, det er tiltænkt, og at foderet på jorden ikke forurenes oppefra. Derudover skal man altid holde øje med, at arterne ikke på nogen måde generer eller stresser hinanden; i så fald skal de adskilles.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Dværgsilkeaber kan yngle året rundt og får op til 2 kuld årligt, dvs. et kuld ca. hver 5.-6. måned. Der vil i en typisk familiegruppe være ét ubeslægtet ynglepar, som udskiller nogle feromoner (duftstoffer) for at undertrykke ungernes kønsmodenhed. På den måde undgås indavl. De resterende gruppemedlemmer vil i stedet hjælpe med opfostringen af yngre søskende (eller hos større grupper eventuelt nevøer/nieces), og via deres nære slægtskab til afkommet fører de deres egne gener videre.

Når en hun danner par med en han, yngler hun typisk 1-2 gange årligt resten af hendes liv. Det er formentlig specielle duftstoffer, der signalerer hunnens brunst over for hannen.

Drægtighedsperioden er ca. 4,5 måneder, og allerede 10 dage efter fødslen kan hunnen være parringsklar igen. Der fødes oftest 2 unger (tvillinger), sjældnere 1 eller op til 4 unger, der hver vejer ca. 15-25 g.

Efter fødslen klynger ungerne sig straks fast til moderens ryg, men faderen vil fra starten bære ungerne det meste af tiden, undtagen når de skal die hos moderen. Efter 20-30 dage vil de begynde at blive mere nysgerrige, selvstændige, legesyge og udforske omgivelserne på egen hånd. De vil desuden begynde at indtage fast føde, i starten ved at tage det fra forældrene, som supplement til modermælken. Også i denne periode vil de andre gruppemedlemmer aktivt deltage i yngelplejen, bl.a. ved at bære ungerne rundt på ryggen, hjælpe dem med at finde føde, lære dem at jage og beskytte dem mod naturlige fjender.

Som ca. 3 måneder gamle vil ungerne fravænes modermælken og være nogenlunde selvstændige. Her vil de begynde mere aktivt at interagere med de andre individer og lære at begå sig socialt. 5 måneder efter deres egen fødsel vil der normalt fødes endnu et par unger, som de vil bære på og lege med.

Først som ca. 15-18 måneder gamle er ungerne fuldvoksne og kønsmodne. I naturen vil de voksne unger som regel på et tidspunkt forlade deres gruppe for at danne par med en mage og således danne en ny familiegruppe.

Da alle unger naturligt hjælper med at opfostre yngre søskende og herigennem selv lærer at være forældre og begå sig socialt, må unger ikke tages fra familien for tidligt. De må tidligst tages fra deres familie, når følgende (2.) kuld unger er selvstændige, og helst først når det efterfølgende (3.) kuld unger er født, dvs. når de er ca. 1 år gamle. I den periode er forældrene og resten af familien travlt optaget med de yngre unger, og på den måde bliver indgrebet i familien hurtigt glemt. Hvis hunungerne bliver sammen med forældrene i for lang tid (mere end 1½-2 år), er der

Faderen og ældre søskende hjælper i høj grad til med yngelplejen ved at bære rundt på ungerne, hjælpe dem med at finde føde og beskytte dem mod trusler. Foto: Joachim S. Müller

Status og trusler i naturen

Dværgsilkeabens vilde bestande er i dag relativt store og stabile, og arten anses derfor ikke som værende truet (IUCN: Least concern).

Dog er mange af deres naturlige levesteder forsvundet og forsvinder stadig med høj hastighed grundet skovhugst og omdannelse af skovområder til landbrug og bebyggelse. Lokalt og på længere sigt kan det være en trussel mod deres overlevelse.

Dværgsilkeaben er opført på CITES liste 2, hvor handel kan risikere at true bestandene og derfor kun er lovlig, såfremt det foregår kontrolleret.

risiko for, at de bliver permanent sterile.

I visse grupper vil voksne unger jages af yngleparret, mens andre grupper med voksne unger trives fint sammen. Jages et individ, skal det tages fra gruppen og sættes til en ny mage, så stress og mistrivsel (både for ungen og resten af familien) undgås.

Der må aldrig avles på tætbeslægtede individer (f.eks. søskende, forældre-unger).

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Vægttab, manglende appetit, dårlig pels og nedsat mobilitet kan være tegn på sygdom. Holdes silkeaber i gode, stimulerende omgivelser, får de afvekslende foder, og holdes en god hygiejne i anlægget og i det rum, hvor foderet tilberedes, ses sygdomme dog meget sjældent.

I meget varme perioder om sommeren er det helt almindeligt, at silkeaber fælder mere end normalt. Hvis de har tydelige bare pletter, eller har delvis "nøgne" haler, er der dog noget galt; som regel skyldes det, at indeklimaet er for tørt, hvilket oftest forekommer om vinteren, hvor anlægget opvarmes. Vær derfor opmærksom på især i vinterperioden, at den relative luftfugtighed er min. 50-60 %. Overdreven pelstab kan også skyldes, at deres hud er meget i kontakt med urin, hvorfor hylder/platforme skal hælde lidt, sådan at urin kan løbe af.

Mangel på D3-vitamin forårsager rakitis (en knoglesygdom), som resulterer i lammelser i bl.a. bagkroppen og senere i skeletdeformationer og knoglebrud. Udover et foder rigt på D3 og et dagligt vitamintilskud undgås sygdommen ved at give aberne fri adgang til naturligt, direkte sollys, når vejret ellers tillader det.

11 Øvrige informationer

Lovgivning

Silkeaber er opført i bilag 2 i Bekendtgørelsen (nr. 1021 af 12/12 2002) om privates hold af særlige dyr m.v.

Flere informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen For Exotiske Pattedyr (www.aber.dk), som også forhandler silkeabefoderpiller, vælling og gummi eller kan henvise til forhandlere.

Dyrlæger med viden om aber

Forholdsvis få dyrlæger i Danmark har den fornødne viden til at behandle silkeaber.

Forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning - Foreningen for Exotiske Pattedyr for kontakt til sådanne dyrlæger.

